

Toplumsal Cinsiyet Rollerini Ölçeği'nin Türkçe'ye Uyarlaması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Adaptation of Gender Role Attitudes Scale to Turkish: A Study of Validity and Reliability

Fuad BAKİOĐLU¹, Ayşe Sibel TÜRKÜM²

Öz

Bu araştırmanın amacı, Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeđini Türkçe'ye uyarlamak ve geçerlik, güvenilirlik analizlerini yapmaktır. Araştırma üç aşamada gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmanın sırasıyla birinci aşamasına 326, ikinci aşamasına 278, üçüncü aşamasına 57 gönüllü üniversite öğrencisi katılmıştır. İlk aşamada çeviri çalışması, açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. İkinci aşamada doğrulayıcı faktör analizi, uyum geçerliği ve güvenilirlik, üçüncü aşamada ise test-tekrar test sonuçları incelenmiştir. Açımlayıcı faktör analizi sonucunda, ölçeğin toplam varyansının %38.6'sının açıklandığını görülmüştür. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda uyarlanan ölçeğin iyi uyum iyiliğine sahip olduğu gözlenmiştir. Ölçeğin uyum geçerliği Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği ile incelenmiştir. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .88, test-tekrar test güvenilirlik katsayısı .77 olarak bulunmuştur. Araştırma sonuçları, Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği Türkçe formunun geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Cinsiyet rolleri, geçerlik, güvenilirlik, üniversite öğrencileri

Abstract

The purpose of this study is to adapt "Gender Role Attitudes Scale" into Turkish and to conduct the validity and reliability analyses. The research was conducted in three stages. A total of 326, 278 and 57 volunteer undergraduate students took part in the first, second, and third stages of the study, respectively. In the first stage, translation study, exploratory factor analyses were performed. In the second stage, confirmatory factor analysis, compliance validity and reliability were examined and in the third stage test-retest results were examined. As a result of exploratory factor analysis, it was seen that 38.6% of the total variance of the scale was explained. As a result of confirmatory factor analysis, it was observed that the adapted scale had a good fit. The compliance validity of scale was examined by the Ambivalent Sexism Scale. The internal consistency coefficient was .88, test-retest reliability coefficient was found to be .77. The results of the study show that the Turkish version of the Gender Role Attitude Scale is a valid and reliable scale.

Keywords: Gender roles, validity, reliability, university students

1. Karamanođlu Mehmetbey Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Karaman, Türkiye; <https://orcid.org/0000-0002-9905-6199>

2. Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eskişehir, Türkiye; <https://orcid.org/0000-0003-0946-981X>

Atf / Citation: Bakiođlu, F., & Türküm, A.S. (2019). Toplumsal cinsiyet rollerini ölçeği'nin türkçe'ye uyarlaması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Kastamonu Education Journal*, 27(2), 717-725. doi:10.24106/kefdergi.2697

Extended Summary

Introduction : Gender roles have been studied in a variety of fields such as psychology, sociology, economics, and medicine. Gender roles are defined as giving meaning to one's own and other individuals around him/her within the scope of gender expectations and seeking answers to such questions as what lifestyle she/he prefers (Seçgin and Tural, 2011). Gender roles involve shaping of individuals' behaviors and preferences based on the cultural aspects in parallel with male or female biological sex (Constantine, 2000). In gender roles, each individual is expected to have an awareness of his/her own gender. Gender roles are divided into two categories in terms of the meaning attached to the individual as traditional and egalitarian. Egalitarian gender roles imply the equal responsibility of male and female in terms of work, family relations, social relations, career choice, and parenthood. Having egalitarian gender roles is equal to having no discriminative attitude towards male and female in any parts of life. Undergraduates more frequently engage with opposite sex, are able to assess the meaning they give to male and female gender roles, and restructure these meanings. Within this scope, it is considered that revealing the obstacles to inclusion of male and female individuals equally in every aspect of life is important in terms of overcoming these obstacles. When the current measures of gender roles in Turkey were examined, it was observed that no scale was measuring the egalitarian attitude towards gender roles.

Method :

Participants

A total of 326 (223 female, 103 male), 278 (185 female, 93 male), and 57 (32 female, 25 male) undergraduates took part in the first, second, and third stages of the study, respectively.

Data Collection Instruments

Gender Role Attitudes Scale (García-Cueto et al., 2015) and Ambivalent Sexism Scale (Sakallı-Uğurlu, 2002) were used as the data collection tools.

Data Analysis

This study was carried out in three stages. In the first stage, exploratory factor analysis was performed in order to determine the construct validity of the scale. The second stage involved the confirmatory factor analysis. The third stage was composed of the test-retest reliability analysis. The study was carried out with the participation of three different study groups, all of whom were studying at a state university in Central Black Sea Region of Turkey. SPSS 22.0 and LISREL 9.1 were used to conduct the validity and reliability analyses.

Findings: As a result of the exploratory factor analysis, single factorial construct was obtained. Five items with factor loadings lower than .40 were excluded from the scale. Thus, it was observed that the scale was composed of 15 items, and the factor loadings varied between .44 and .74. The scale explained the 38.61% of the total variance. The results of confirmatory factor analysis showed that the data fit well to the single factorial construct ($\chi^2=219.30$, $df=90$, $\chi^2/df=2.44$, $RMSEA=.072$, $GFI=.90$, $AGFI=.87$, $NFI=.94$, $NNFI=.96$, $CFI=.96$, $IFI=.96$, $RMR=.06$, $SRMR=.05$).

In terms of criterion validity, it was determined that the scores obtained from gender role attitudes scale was correlated with the scores obtained from protective sexism (-.42), hostile sexism (-.53), heterosexual intimacy (-.36), protective paternalism (-.42), and complementary gender differentiation (-.19). The internal consistency of the scale was estimated to be .88, and test-retest reliability coefficient was estimated to be .77. The item-total correlations varied between .37 and .68.

4. Discussion, Conclusion and Recommendations : As a result, considering the reliability and validity findings, it can be stated that the Turkish version of GRAS is a valid and reliable tool. This measure, developed by García-Cueto and his colleagues (2015), can be used by field experts and researchers studying on egalitarian attitude in terms of gender roles. Moreover, it is anticipated that this measure will be adapted into other cultures and intercultural studies will be available.

1. Giriş

Cinsiyet, bireyin doğuştan getirdiği biyolojik ve genetik özellikleridir. Bireyin kadın ve erkek cinsiyetine sahip olması kapsamında bireye belirli roller yüklenmektedir. Bireyin sahip olduğu cinsiyeti doğrultusunda yüklenen roller toplumsal cinsiyet rollerine işaret etmektedir (Seçgin ve Tural, 2011). Bireye içinde yer aldığı toplum tarafından yapılan cinsiyet yüklemeleri geleneksel cinsiyet rolleridir (Turan vd., 2011). Geleneksel cinsiyet rolleri, kadın ve erkeğin yaşam rolleri konusunda net ayrımlara tabi tutulmasıdır. Geleneksel toplumlarda kadının erkeğe göre daha geri planda olduğu ve seçimleri konusunda topluma ve erkek kimliğine bağlı olmasına dikkat çekilmektedir. Geleneksel cinsiyet rolleri, kadın ve erkeğin çalışma yaşamında, meslek seçiminde, evlilik ve ev içi sorumluluklarda, sosyal ve toplumsal ilişkilerde rollerinin ayrılmasına işaret etmektedir (Vefikuluçay, vd., 2007). Kadın ve erkek arasındaki rol ayrımları çalışma yaşamında kadının yöneticilik gibi görevleri üstlenememesini, daha az yoğunluk gerektirecek görevler verilmesini, karar vermeyi gerektirecek görevlere verilmemesini ifade etmektedir (Özaydınlık, 2014). Meslek seçiminde kadının öğretmenlik, hemşirelik, ebelik ve sekreterlik gibi meslekleri seçmesine zorlanmasını ifade etmektedir. Ev içinde çocukların bakımı, sorumlulukları, evin temizliği ve yemek yapmak gibi görev ve sorumlulukların kadına yüklenmesidir. Sosyal ve toplumsal yaşamda kadının karşı cinsten arkadaş edinememesi, gece kendi başına sokağa çıkamaması gibi kısıtlamalar getirmektedir (Bhasin, 2003). Görüldüğü üzere geleneksel cinsiyet rolleri kadının daha geri planda olduğuna ve sorumluluk almada erkeklerde eşdeğer görülmemesine işaret etmektedir. Ancak eşitlikçi cinsiyet rolleri, kadın ve erkeğin yaşamın her alanında eşdeğer düzeyde bulunabilmesine olanak sağlamaktadır (King, vd., 1994). Eşitlikçi cinsiyet rolleri, bireyin sahip olduğu cinsiyet özelliklerinin onların yaşamları ile ilgili herhangi bir sınırlamada bulunulmamasını ifade etmektedir (King, vd., 1997). Dolayısıyla eşitlikçi cinsiyet rollerinde bireylerin çalışma yaşamında, meslek seçiminde, evlilik ve ev içi sorumluluklarda, sosyal ve toplumsal ilişkilerdeki rollerinde cinsiyet temelli herhangi bir ayırım söz konusu değildir. Adı geçen alanlar ilgili alanyazında üzerinde en çok durulan alanlardır. Bu alanların her birinde cinsiyet özelliklerini ön planda tutulmaksızın kadın ve erkeğin kendi seçimlerini yapmakta özgür olmalarına işaret etmektedir (Chao ve Nath, 2011).

Üniversite yaşantısı bireyler kimlik arayışlarını tamamladıkları, bir eş ve iş seçtikleri döneme denk gelmektedir (Valkenburg ve Peter, 2008). Bu aşamada bireyin sahip olduğu cinsiyet rolleri onun sonraki yaşantısının şekillenmesinde etkin bir rol oynamaktadır. Dolayısıyla, bireyin kendi kararlarını verebildiği üniversite döneminde cinsiyet rolleri konusunda yapılacak araştırmalar sonraki yaşantılarında seçimlerinin cinsiyet eşitliği temeline oturtulmasına olanak sağlayacaktır. Türkiye’de yapılmış olan araştırmalarda toplumsal cinsiyet rolleri konusunda ölçek geliştirme ve uyarlama çalışmalarının olduğu görülmektedir. Bu araştırmalarda kadınsı ve erkeksi cinsiyet rollerini belirlemek için “Bem Cinsiyet Rolü Envanteri” (Dökmen, 1991), kadınlara yönelik cinsiyetçiliği belirlemek amacıyla “Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği” (Sakallı-Uğurlu, 2002) Türkçe’ye uyarlanmıştır. Ayrıca ülkemizde üniversite öğrencilerinin evlilikte cinsiyet rollerini belirlemek amacıyla “Toplumsal Cinsiyet Roller Ölçeği” (Zeyneloğlu ve Terzioğlu, 2011), toplumsal cinsiyet algısını belirlemeye yönelik “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği” (Altınova ve Duyan, 2013) ve lise öğrencilerinin cinsiyet eşitliğine ilişkin tutumunu belirlemeye yönelik “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ölçeği” (Gözütok, Toraman ve Acar-Erdol, 2017) geliştirilmiştir. Bununla beraber ilgili alanyazında üniversite öğrencilerinin cinsiyet rolleri konusunda eşitlikçi tutuma sahip olmaları konusunda eğitime tabi tutulmalarının önemine dikkat çekilmektedir (Öngen ve Aytaç, 2013). Bu bilgiler ışığında Türkiye’de üniversite öğrencileri ile cinsiyet rolleri konusunda yapılacak olan araştırmalarda toplumsal cinsiyet rollerinden eşitlikçi cinsiyet rollerini belirlemeye yönelik bağımsız bir ölçme aracının olmadığı görülmektedir.

Sonuç olarak, Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği’nin Türkçe’ye uyarlaması sayesinde toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi bakış açısı konusunda Türkiye’de yapılacak araştırmalarda bu ölçeğin araştırmacılar ve alan uzmanları tarafından kullanılabilmesi umut edilmektedir.

2. Yöntem

Çalışma Grubu

Toplumsal Cinsiyet Roller Ölçeği’nin Türkçe’ye uyarlanması çalışması üniversite öğrencilerinden oluşan üç ayrı gruba gerçekleştirilmiş olup, çalışma gruplarının özellikleri aşağıda sunulmuştur.

Çalışma grubu 1

Bu araştırmanın birinci çalışma grubunu 326 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Çalışma grubunun 223’ü (%68.4) kız, 103’ü (%31.6) erkektir. Öğrencilerinin 69’u (%21.2) birinci sınıf, 67’si (%20.6) ikinci sınıf, 50’si (%15.3) üçüncü sınıf ve 140’ı (%42.9) dördüncü sınıf düzeyinde öğrenim görmektedirler. Öğrencilerin yaşları 17-35 arasında değişmekte olup, yaş ortalaması 20.40’dır.

Çalışma grubu 2

Bu araştırmanın ikinci çalışma grubunu 278 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Çalışma grubunun 185'i kız (%66.5), 93'ü (%33.5) erkektir. Öğrencilerin 68'i (%24.5) birinci sınıf, 48'i (%17.3) ikinci sınıf, 47'si (%16.9) üçüncü sınıf ve 115'i (%41.4) dördüncü sınıf düzeyinde öğrenim görmektedirler. Öğrencilerin yaşları 18-31 arasında olup, yaş ortalaması 21.01'dir. Ayrıca bu araştırmanın test-tekrar test güvenilirlik çalışmasına 57 üniversite öğrencisi katılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri, Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği, Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu kullanılarak toplanmıştır.

Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği

Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği (Gender Role Attitudes Scale) García-Cueto ve arkadaşları (2015) tarafından geliştirilmiştir. Ölçekte bireylerin cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutumunu belirlemeye yönelik 20 madde yer almaktadır. Ölçek tek boyutlu 5'li Likert tipi (1 = Hiç katılmıyorum - 5 = Tamamen katılıyorum) derecelendirmeye sahiptir. Ölçekte yer alan ilk altı madde doğrudan kodlanmakta ancak son 14 madde ters kodlanarak tüm maddelerden alınan puan toplanarak toplam puan alınmaktadır. Ölçekten alınan puanlar 20-100 arasında değişmektedir. Ölçekten alınan puanın yükselmesi toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutumun yükselmesi anlamına gelmektedir. Ölçeğin orijinal çalışmasında ölçeğin geçerliliğini belirlemek için açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Açımlayıcı faktör analizi sonucunda ölçeğin tek faktörlü bir yapıda olduğu ve faktör yüklerinin .45 - .98 arasında değiştiği ve ölçek toplamının toplam varyansın %67.5'ini açıkladığı görülmektedir. Ölçeğin madde toplam korelasyonlarının .39- .92 arasında değiştiği bulgulanmıştır. Ayrıca doğrulayıcı faktör analizi sonucunda tek faktörlü yapının doğrulandığı ve iyi düzeyde uyum indekslerinin elde edildiği görülmüştür. Orijinal çalışmada ölçeğin güvenilirliği kapsamında Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .99 olarak hesaplanmıştır.

Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği

Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği (ÇDCÖ) Glick ve Fiske (1996) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek toplam 22 maddeden oluşmaktadır ve ölçekten toplam puan alınmaktadır. Ölçekte 6'lı Likert derecelendirmesi "1 = Hiç katılmıyorum - 6 = Tamamen katılıyorum" kullanılmıştır. Ölçekte ters puanlanan madde bulunmamaktadır. Ölçek "düşmanca cinsiyetçilik" ve "korumacı cinsiyetçilik" alt boyutlarından oluşmaktadır. Ayrıca korumacı cinsiyetçilik alt boyutu kendi içinde "koruyucu ataerkillik", "cinsiyetler arası tamamlayıcı farklılaştırma" ve "heteroseksüel yakınlık" olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçekten yüksek puan alınması korumacı ve düşmanca cinsiyetçiliğin yüksek olması anlamına gelmektedir. Ölçeğin güvenilirliği kapsamında yapılan analiz sonucunda Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı ölçeğin tümü için .83 ile .92 arasında değişmektedir. Düşmanca cinsiyetçilik alt boyutu için .80 ile .92 arasında ve korumacı cinsiyetçilik alt boyutu için .73 ile .85 arasında değişmektedir. Ölçeğin uyum geçerliliği Modern Cinsiyetçilik Ölçeği ile yapılmış olup, iki ölçek arasında yüksek düzeyde korelasyon katsayısı elde edilmiştir.

Ölçeğin Türkçe'ye uyarlama çalışması Sakallı-Uğurlu (2002) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlaması kapsamında yapılan analiz sonucunda ölçeğin faktör yüklerinin .57 ile .81 arasında değiştiği ve toplam varyansın %51'inin açıklandığı görülmüştür. Ölçeğin uyum geçerliliği Cinsiyet Rollerine İlişkin Kalıp Yargılar Ölçeği ile incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda iki ölçek arasında pozitif yönde anlamlı bulgular elde edilmiştir. Ölçeğin güvenilirliği kapsamında yapılan analiz sonucunda Cronbach alfa katsayısı ölçek bütünü için .85 ve düşmanca cinsiyetçilik alt ölçeği için .87 ve korumacı cinsiyetçilik alt ölçeği için .78 olarak bulunmuştur. Ayrıca üç hafta arayla aynı gruba yapılan uygulama sonucunda test-tekrar test güvenilirlik katsayısı .87 olarak hesaplanmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmanın çalışma grubunda yer alan bireylerin demografik bilgilerini toplamak amacıyla yaş, cinsiyet ve sınıf düzeyini içeren bir bilgi toplama formu kullanılmıştır.

Verilerin Analizi

Bu çalışmada TCRÖ'nin Türkçe formunun geçerliliği için Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) ve Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) yapılmıştır. Ölçeğin uyum geçerliliği Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği ile gerçekleştirilmiştir. TCRÖ'nin güvenilirliği, Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı ve test-tekrar test yöntemleriyle hesaplanmıştır. Ayrıca, ölçeğin madde ayırt edicilikleri, madde toplam korelasyonları hesaplanarak değerlendirilmiştir. TCRÖ'nin geçerlik ve güvenilirlik analizleri için SPSS 22.0 ve LISREL 9.1 programları kullanılmıştır.

Çeviri çalışması

Toplumsal Cinsiyet Rollerini Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlaması için ölçeği geliştiren gruptaki ikinci yazarla iletişime geçilip gerekli izinler alınmıştır. Ölçek öncelikle psikolojik danışma ve rehberlik alanında çalışan iki uzman tarafından İngilizce'den Türkçeye çevrilmiştir. Türkçe çeviriler başka iki alan uzmanının görüşü alınarak tek formda toplanmıştır. Daha sonra oluşturulan form ileri düzeyde İngilizce bilen bir uzman tarafından Türkçeden İngilizceye çevrilmiştir. Çeviri uygunluğunun kontrol edilebilmesi amacıyla, orijinal İngilizce form ile Türkçe form ilgili alanda çalışan ve ileri düzeyde İngilizce bilen üç uzman tarafından incelenmiştir. Uzmanların çeviri formunu orijinal forma uygun bulması ile ölçek formu oluşturulmuştur.

3. Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanması kapsamında geçerlik ve güvenirlik çalışmasında elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) Sonuçları

TCRÖ'nin yapı geçerliğine uygunluğunu belirlemek amacıyla Kaiser-Meyer-Olkin (KMO =.92) katsayısı hesaplanmış ve Barlett Küresellik Testi ($\chi^2=1602.072$, $sd=105$ ($p<.000$)) yapılmıştır. Üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmanın faktör yapısının ortaya konması amacıyla AFA yapılmıştır. AFA yapılırken ölçeğin orijinal ölçekle aynı yapıda ve tek faktörlü olduğu görülmüştür. Yapılan analiz sonucunda .40'ın altında faktör yükü alan 1, 2, 3, 6, 7. maddeler analizden çıkarılarak analiz yenilenmiştir. Tablo 1'de görüldüğü gibi ölçeğin faktör yükleri .44 ile .74 arasında değişmektedir. Ölçeğin özdeğeri 5.79 açıkladığı toplam varyans %38.61 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 1. TCRÖ Açımlayıcı Faktör Analizi ve Faktör Yükleri

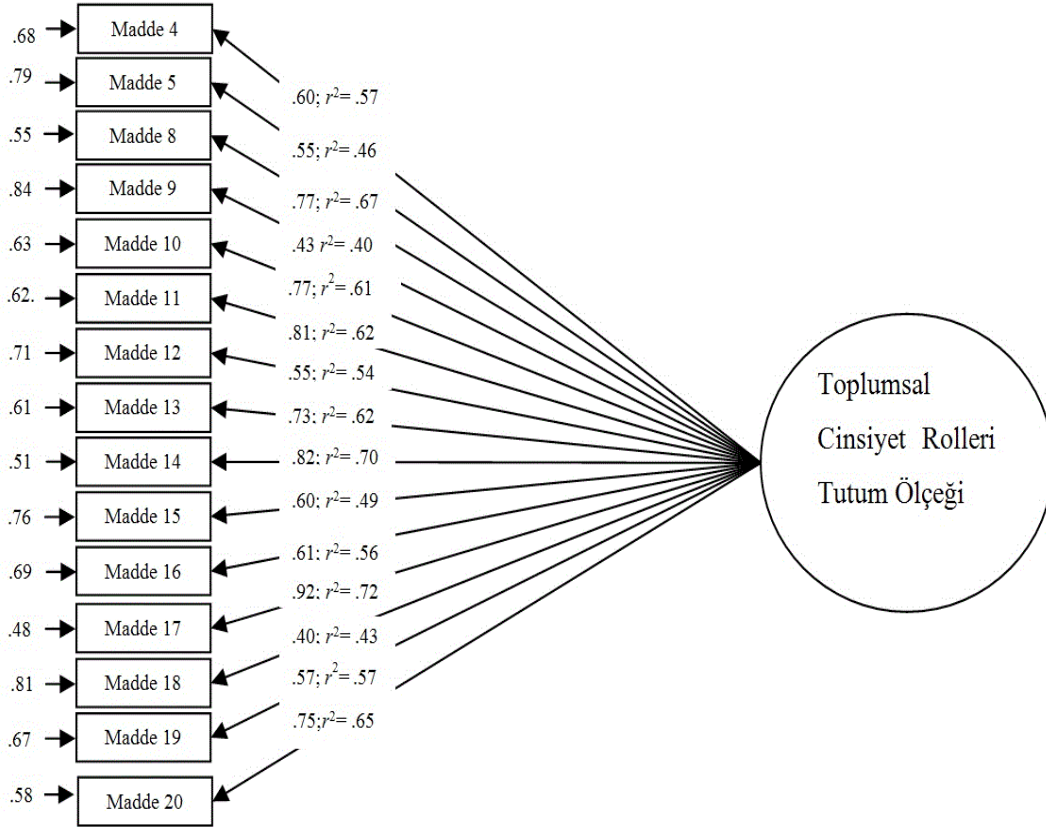
Maddeler	Faktör Yükleri
4. Erkeklerin ev işlerine yardım etmede kızlarla aynı sorumlulukları vardır.	.59
5. Ev işleri cinsiyete göre paylaştırılmamalıdır.	.44
8. Erkek aileden sorumlu olduğu için kadın ona itaat etmelidir.	.66
9. Bir kadın eşine ters davranmamalıdır.	.47
10. Bir kadından ziyade bir erkeği ağlarken görmek daha kötüdür.	.61
11. Kızlar erkeklerden daha derli toplu ve temiz olmalıdır.	.69
12. Erkekler sadece sorumlu olduğu konularla ilgilenmelidir.	.62
13. Erkekler kızlara göre farklı şekilde yetiştirilmelidir.	.66
14. Arkadaş çevreme göre, gelecekteki ev içi faaliyetlerim mesleki faaliyetlerimden daha önemlidir.	.74
15. Bir babanın temel sorumluluğu maddi konularda çocuklarına yardım etmektir.	.53
16. Bazı işler kadınlar için uygun değildir.	.65
17. Arkadaş çevremde eşimin iş geleceği benim iş geleceğimden daha önemlidir.	.74
18. Çocukların nasıl yetiştirileceğine çoğunlukla annesi karar vermelidir.	.51
19. Sadece bazı işler kadın ve erkeğe eşit derecede uygundur.	.64
20. Birçok önemli işte erkeklerle anlaşmak kadınlarla anlaşmaktan daha kolaydır.	.69
Özdeğer	5.79
Açıklanan Varyans	%38.61

Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA)

Ölçeğin Türkçe'ye uyarlanması kapsamında yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen yapının doğrulanabilmesi amacıyla doğrulamalı faktör analizi işlemi yapılmıştır. Doğrulamalı faktör analizi yoluyla daha önce kurgusu yapılmış olan yapının doğrulanıp doğrulanmadığına bakılmaktadır (Büyüköztürk, Akgün, Özkahveci ve Demirel, 2004). Bu amaç doğrultusunda, araştırmada elde edilen veriler doğrulamalı faktör analizine tabi tutularak ve yapının uygunluğu analiz edilmiştir. Doğrulamalı faktör analizi sonucunda tek faktörlü olan modelin uyum indeksleri incelenmiştir. Ki-kare Uyum Testi değerinin ($\chi^2=219.30$, $sd=90$, $\chi^2/sd=2.44$, $p=0.00$) anlamlı olduğu görülmüştür. Ki-kare değerinin anlamlı bulunması istenen bir durum olmayıp, bu değer yüksek bulunması örneklem büyüklüğü ile ilişkili bulunmaktadır. Örneklem büyük olduğu çalışmalarda bu değer yüksek bulunmaktadır (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2012). Ki-kare değerinin 5'ten küçük olması orta düzeyde uyum, büyük örneklerde 3'ten küçük olması mükemmel bir uyum olarak değerlendirilmektedir (Sümer, 2000). Bu araştırmada mükemmel düzeyde uyum elde edilmiştir. Diğer uyum indeksleri sırasıyla, RMSEA=.072, GFI=.90, AGFI=.87, NFI=.94, NNFI=.96, CFI=.96, IFI=.96, RMR=.06 ve SRMR=.05 olarak bulun-

muştur. RMSEA değerinin .08 ve daha küçük değerler olması iyi uyum olarak değerlendirilmektedir (Hooper, Coughlan ve Müllen, 2008). RMR ve SRMR değerlerinin .05 ve daha küçük olması mükemmel uyum olarak görülmektedir (Brown, 2006). Doğrulayıcı faktör analizi uyum indekslerinde GFI, AGFI, CFI ve NFI gibi değerlerin .90'a yakın olması mükemmel uyum göstergesi olarak düşünülmektedir (Hair, Anderson, Tahtam ve Black, 1998). Standardize edilmiş kat sayıları gösteren path diyagramı Şekil-1'de verilmiştir.

Yapılan bu analiz sonucunda, örtük değişkenlerin gözlenen değişkenleri açıklama oranları .40 - .92 arasında değiştiği gözlenmiştir. Öte yandan, tüm maddelerin örtük değişkenleri açıklamada anlamlı t değeri sonucu verdiği bulunmuştur.

Şekil 1. Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği'ne İlişkin Path Diyagramı ve Faktör Yükleri

TCRÖ Uyum Geçerliliği

Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği'nin uyum geçerliliğinin test edilmesi için Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği (ÇDCRÖ) ile korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Uyum geçerliliği kapsamında yapılan analizde TCRÖ ile sırasıyla KCÖ arasında -.42, DCÖ ile -.53, HYÖ ile -.36, KAÖ ile -.42 ve CFT ile -.19 düzeyinde negatif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Araştırmanın uyum geçerliliği kapsamında elde edilen sonuçlar Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. TCRÖ Uyum Geçerliliği Korelasyon Katsayısı Değerleri

	TCRÖ	KCÖ	DCÖ	HYÖ	KAÖ
TCRÖ	-				
KCÖ	-.42**	-			
DCÖ	-.53**	.34**	-		
HYÖ	-.36**	.31**	.38**	-	
KAÖ	-.42**	.84**	.29**	.52**	-
CTF	-.19**	.69**	.09	.29**	.43**

Not. N =278. TCRÖ = Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği; KCÖ = Korumacı Cinsiyetçilik Alt Ölçeği; DCÖ = Düşmanca Cinsiyetçilik Alt Ölçeği; HYÖ = Heteroseksüel Yakınlık Alt Ölçeği; KAÖ = Korumacı Ataerkillik Alt Ölçeği; CTF = Cinsiyetler arası Tamamlayıcı Farklılaştırma Alt Ölçeği, **p< .01

TCRÖ'nin Güvenirliği

Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği'nin güvenirliği Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı ve test-tekrar test güvenir-

lik katsayısı hesaplanarak incelenmiştir. Ölçeğin güvenilirliğini belirlemek amacıyla hesaplanan Cronbach alfa iç tutarlılık kat sayıları sırasıyla ölçek bütünü için .88 olarak bulunmuştur. Ölçeğin test-tekrar test güvenilirliği için 15 gün ara ile tekrar uygulanmış ve iki uygulama arasındaki test-tekrar test güvenilirlik katsayısı .77 ($p < .001$) olarak bulunmuştur.

Madde Analizi

Ölçeğin yapılan madde analizi sonucunda, aritmetik ortalamaları 2.04 - 3.79 arasında, standart sapma değerleri .98 - 1.32 arasında değişmektedir. Ayrıca ölçeğin madde-toplam korelasyonları .37 - .68 arasında değişmektedir. Elde edilen bulgular Tablo 3'de sunulmaktadır.

Tablo 3. Aritmetik ortalamalar ve standart sapma değerleri ve düzeltilmiş madde-toplam korelasyonları

Madde No	M	Ss	r
4	3.70	1.09	.52
5	2.96	1.21	.37
8	3.67	1.26	.59
9	2.04	1.06	.40
10	2.84	1.27	.53
11	3.00	1.32	.62
12	3.66	1.06	.55
13	3.37	1.20	.58
14	3.17	1.20	.68
15	3.21	1.22	.46
16	2.30	1.09	.58
17	3.14	1.29	.67
18	3.79	.98	.44
19	2.56	.99	.57
20	3.15	1.17	.61

Not. N = 326

4. Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada, García-Cueto ve arkadaşları (2015) tarafından geliştirilen Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanması kapsamında geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarının yapılması amaçlanmıştır.

Türkçe'ye uyarlanması gerçekleştirilen TCRÖ Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) sonuçları KMO değeri .92 olarak bulunmuştur. KMO değerinin yüksek bulunması ölçekteki bir değişkenin diğer değişkenler tarafından iyi derecede yorumlanması anlamına gelmektedir ve KMO değerinin .90 ve üzeri olması mükemmel değer olarak görülmektedir (Şencan, 2005). AFA sonucunda faktör yükü .40 altında bulunan 1, 2, 3, 6 ve 7. madde ölçekten çıkarılarak, 15 madde ile analizler gerçekleştirilmiştir. On beş madde ile yapılan AFA sonucunda, ölçek maddelerinin faktör yük değerlerinin .44 - .74 arasında değiştiği görülmüştür. Ayrıca bu çalışmada 15 maddelik ölçek toplam varyansın %38.6'sını açıklamaktadır. Orijinal çalışmada 20 maddelik ölçekle yapılan analiz sonucunda, açıklanan toplam varyans %65.5'tir. Uyarlama çalışmasında ölçeğin açıkladığı toplam varyansın orijinal çalışmada elde edilen değerlerden bir miktar düşük olduğu söylenebilir. Öte yandan ölçek geliştirme ve uyarlama çalışmalarında tek faktörlü ölçeklerde toplam varyansın %30 ve üstünün açıklanması yeterli bir değer olarak görülmektedir (Şencan, 2005).

Bu bulgular TCRO'nin Türkçe formunun ölçülmek istenen niteliği ölçtüğü söylenebilir. TCRÖ'nin yapı geçerliğini test etmek amacıyla yapılan DFA sonucunda, iyi düzeyde uyum indekslerinin bulunduğu, elde edilen uyum indekslerinin orijinal çalışmada elde edilen uyum indekslerine yakın değerler olduğu ve ölçeğin tek faktörlü ve 15 maddelik formunun doğrulandığı görülmüştür.

TCRÖ'nin Türkçe formunun uyum geçerliği kapsamında yapılan çalışmada Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği ile korelasyon değerleri incelenmiş ve iki ölçek arasında negatif yönde anlamlı bulgular elde edilmiştir. Ölçeğin uyum geçerliğinden elde edilen bulgular değerlendirildiğinde cinsiyetçilik ve cinsiyet eşitlikçiliğinin birbirine zıt kavramlar olduğu söylenebilir. Bulgulara dayanarak cinsiyet eşitlikçiliğine ilişkin olumlu tutumun artması ile korumacı ve düşmanca cinsiyetçiliğin düştüğü söylenebilir.

Ölçeğin Türkçe formunun güvenilirliğini belirlemek amacıyla hesaplanan Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .88 ve

test-tekrar test güvenilirliği katsayısı .77 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin orijinal çalışmasında Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .99 olarak hesaplanmıştır. Ancak her ne kadar ölçeğin Türkçe formunun güvenilirlik katsayısı orijinal çalışmaya göre düşük olsa da yeter düzeyde bir değer olarak görülmektedir. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlaması kapsamında yapılan madde analizi sonucunda, madde-toplam korelasyonlarının .37- .68 arasında değiştiği bulunmuştur. Orijinal çalışmada madde toplam korelasyon değerleri .39-.92 arasında değişmektedir. Madde toplam korelasyonlarının .25 ve üzeri olması ölçülmek istenen özelliğin madde tarafından ölçülebildiğini ifade etmektedir (Özdamar, 1997; Şencan, 2005). Bu araştırmada elde edilen değerlerin bu koşulu da karşıladığı görülmektedir. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlanması kapsamında yapılan güvenilirlik analizlerinden elde edilen bulgular değerlendirildiğinde 15 maddeden oluşan TCRÖ'nin Türkçe'ye uyarlanmış formunun güvenilir olduğu söylenebilir.

Sonuç olarak, García-Cueto ve arkadaşları (2015) tarafından geliştirilen toplumsal Cinsiyet Rollerini tutum Ölçeği'nin (Gender Role Attitudes Scale) üniversite öğrencileri ile gerçekleştirilen Türkçe'ye uyarlanan formunun toplumsal cinsiyet rollerine yönelik eşitlikçi tutum konusunda yapılacak olan çalışmalarda alan uzmanları ve araştırmacılar tarafından kullanılabilir. Ayrıca TCRÖ'nin farklı kültürel yapılara uyarlanması sonucunda, konuyla ilgili kültürlerarası çalışmaların yapılabileceği düşünülmektedir. TCRÖ'nin Türkçe 'ye uyarlanması kapsamında yapılan geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları göz önünde bulundurulduğunda 15 maddeden oluşan formunun geçerli ve güvenilir olduğu söylenebilir.

5. Kaynakça

- Altnova, H.H. & Duyan, V. (2013). Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 24(2), 9-22.
- Bhasin K. (2003). *Toplumsal cinsiyet "bize yüklenen roller"*. İstanbul: Kadınlarla Dayanışma Vakfı Yayınları.
- Brown, T.A. (2006). *Confirmatory Factor Analysis for Applied Research* (First Edition). NY: Guilford Publications, Inc.
- Büyüköztürk, Ş., Akgün, Ö. E., Özkahveci, Ö., & Demirel, F. (2004). The validity and reliability study of the Turkish version of the motivated strategies for learning questionnaire. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 4(2), 231-239.
- Chao, R.C. & Nath, S.R. (2011). The role of ethnic identity, gender roles, and multicultural training in college counselors' multicultural counseling competence: A mediation model. *Journal of College Counseling*, 14(1), 50-64.
- Constantine, M.G. (2000). Social desirability attitudes, sex, and affective and cognitive empathy as predictors of self-reported multicultural counseling competence. *The Counseling Psychologist*, 28, 857-872.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G., & Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik SPSS ve LISREL Uygulamaları*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Dökmen, Z. (1991). BEM Cinsiyet Rolü Envanterinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 31(2), 495-509.
- García-Cueto, E., Rodríguez-Díaz, F.J., Bringas-Molleda, C., López-Cepero, J., Paño-Quesada, S. & Rodríguez-Franco, L. (2015). Development of the Gender Role Attitudes Scale (GRAS) amongst young Spanish people. *International Journal of Clinical and Health Psychology*, 15(1), 61-68.
- Glick, P. & Fiske, T.S. (1996). The ambivalent sexism inventory: Differentiating hostile and benevolent sexism. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70, 491-512.
- Gözütok, F.D., Toraman, Ç. & Acar-Erdol, T. (2017). Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ölçeğinin Geliştirilmesi. *İlköğretim Online*, 16(3), 1036-1048.
- Hair, J.F., Anderson, R.E., Tahtam, R.L. & Black, W.C. (1998). *Multivariate data analysis* (5th Edt.). New Jersey, NJ: Printice-Hall.
- Hooper, D. Coughlan, J. & Müllen, M. (2008). Structural equation modeling. Guidelines for determining model fit. *The Electronic Journal of Business Research Methods*. 6(1), 53-60.
- King, L.A., King, D.W., Carter, D.B., Surface, C.A. & Stepanski, K. (1994). Validity of the sex-role egalitarianism scale: Two replication studies. *Sex Roles*, 31, 339-348.
- King, L.A., King, D.W., Gudanowski, D.M. & Taft, C.T. (1997). Latent structure of the sex-role egalitarianism scale: Confirmatory factor analysis. *Sex Roles*, 36, 221-234.
- Öngen, B. & Ayaç, S. (2013). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve yaşam değerleri ilişkisi. *Sosyoloji Konferansları*, 48, 1-18.
- Özaydınlık, K. (2014). Toplumsal cinsiyet temelinde türkiye'de kadın ve eğitim. *Sosyal Politika ve Çalışma Dergisi*, 33, 93-112.
- Özdamar, K. (1997). *Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi 1*, Eskişehir: Kaan Kitabevi.
- Sakallı-Uğurlu, N. (2002). Çelişik duygulu cinsiyetçilik ölçeği: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 17(49), 47-58.
- Seçgin, F. & Tural, A. (2011). Sınıf öğretmenliği bölümü öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 6(4), 2446-2458.

-
- Sümer, N. (2000). Yapısal Eşitlik Modelleri. *Türk Psikoloji Yazıları*, 3(6), 49-74.
- Şencan, H. (2005). *Sosyal ve davranışsal ölçümlerde güvenilirlik ve geçerlilik*, Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Turan, N., Öztürk, A., Kaya, H. & Aştı, T.A. (2011). Toplumsal cinsiyet ve hemşirelik. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 4(1), 167-173.
- Valkenburg, P.M. & Peter, J. (2008). Adolescents' identity experiments on the internet. Consequences for social competence and self-concept unity. *Communication Research*, 35(2), 208-231.
- Vefikuluçay, D., Zeyneloğlu, S., Eroğlu, K. & Taşkın, T. (2007). Kafkas üniversitesi son sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin bakış açıları. *Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 26-28.
- Zeyneloğlu, S. & Terzioğlu, F. (2011). Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Psikometrik Özellikleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40, 409-420.